

Pracovný materiál Kancelárie Rady na zasadnutie Rady dňa 2. 7. 2025

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie č.: 0099/SO/2025

Programová služba: Rádio Slovensko

Vysielateľ: Slovenská televízia a rozhlas

Číslo autorizácie vysielania: AR/1

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) v senáte 1 zloženom z predsedníčky senátu doc. PhDr. Anikó Dušíkovej, CSc. a členov senátu Ivana Bindasa a PhDr. Marty Danielovej postupom podľa § 150 zákona č. 264/2022 Z. z. preverila podnet na preverenie evidovaný pod č. 0099/SO/2025 smerujúci voči vysielaniu programovej služby Rádio Slovensko vysielateľa Slovenská televízia a rozhlas a uznala podnet na preverenie podľa ustanovenia § 150 ods. 16 zákona č. 264/2022 Z. z. za **neopodstatnený**.

Úloha:

Kancelária Rady informuje podávateľa podnetu na preverenie o výsledku preverenia podnetu.

T: 14. 7. 2025

Z: AO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na zasadnutie Rady pre mediálne služby dňa 2. 7. 2025

Podnet na preverenie č. 0099/SO/2025 zaevidovaný dňa 12. 5. 2025

Podávateľ: fyzická osoba

Predmet podnetu: *Z prvej ruky*

Deň a čas vysielania: 8. 5. 2025 12:16 hod.

Programová služba: Rádio Slovensko

Vysielateľ: Slovenská televízia a rozhlas

Číslo autorizácie: AR/1

Dátum: 25. 6. 2025

OBSAH PODNETU:

„Dobrý deň, žiaľ stále nevidujem reakciu na môj podnet, na ktorý ste reagovali nižšie uvedeným oznámením a už musím reagovať druhý krát. Je štvrtok, 8.5.2025, 12:35 a počúvam diskusnú reláciu na Rádiu Slovensko k 80. výročiu oslobodenia. Hlavnou témou relácie je diskusia s historikmi k druhej svetovej vojne, do čoho bola zjavne cieľe zakomponovaná téma ruskej agresie na Ukrajinu. Moderátor Marián Žáry Kukelka uviedol, že "je známe, že Ruská armáda cieľene bombarduje školy, nemocnice sídliská a iné čisto civilné ciele a požiadal o porovnanie s 2. sv. vojnou. Jeho poznámka bola zjavne ideologická, pretože bola vyslovená spôsobom, že ide o systémovo plánovanú súčasť ruských útokov. Chcem v súvislosti s tým požiadať o štatistiku porovnania cieľených útokov Ruska a Ukrajiny na civilné ciele, pretože považujem jeho vyjadrenie za zámernú manipuláciu a podsúvanie svojho osobného, faktami nepodloženého názoru. Naproti tomu jedným z diskutujúcich bolo výrazne ospravedlňované bombardovanie civilných cieľov počas druhej svetovej vojny spojencami (USA a VB) kde argumentoval nejako v tom zmysle, že išlo o súčasť útokov na strategické ciele, či je minimálne v 1 významnom prípade tiež manipuláciou s faktami. Bombardovanie Drážďan totiž hovorí o niečom úplne inom, na čo postačuje niekoľko základných faktov - počet civilných obetí, miesta bombardovania a pomer zničených obytných budov k zničeným priemyselným objektom. Viete, to že sú do diskusie pozvaní historici ešte neznamená, že relácia bude mať úroveň. Pracovať s historickými faktami sa totiž dá všelijako. Mrzí ma, že STVR stále nedokáže prekročiť svoj tieň a prestať so snahou manipulovať svojich poslucháčov svojou ideologickou predpojatosťou alebo strachom. Chcem tiež zdôrazniť, že nemám žiadnu snahu obhajovať Rusko, nemám na to najmenší dôvod. To však neznamená, že som ako poslucháč verejnoprávneho média povinný znášať jeho manipuláciu, neodbornosť a zaujatosť. Celá vojna na Ukrajine je jedna veľká tragédia, v tom sa určite zhodneme. Ale majte prosím na pamäti, že ešte stále mnoho ľudí premýšľa v súvislostiach a prirodzene očakávajú, že minimálne médiá platené z verejných prostriedkov vyvinú maximálnu snahu podávať objektívne informácie takisto ich podávať v najobjektívnejšom kontexte. Požiadal by som dať si tento podnet do súvislosti s predchádzajúcim, na ktorého reakciu tiež stále čakám. Ďakujem a prajem príjemný deň. ...“

Pozn. Kancelárie Rady: Podávateľom preposlané oznámenie, ktoré sa spomína na začiatku podnetu, tvorila automatická odpoveď zo strany STVR. Jej celé znenie uvádzame v prílohe tohto materiálu.

V rámci podnetu sa v úvode aj v závere uvádza, že zo strany podávateľa ide o druhý podnet, pričom podávateľ tvrdí, že na svoj prvý podnet nedostal bližšiu reakciu, mimo priloženej automatickej odpovede. Dané tvrdenie sa viaže na podnet, ktorý podávateľ adresoval STVR. Súčasne STVR i Rade bol adresovaný až vyššie uvádzaný text týkajúci sa vysielania zo dňa 8. 5. 2025, ktorý je predmetom tejto správy.

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“):

§ 8 Komunikáty

4) Aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.

§ 25 Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám

Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

- a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby,
- b) zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Podávateľ namietal voči údajnému nedodržaniu objektívnosti v prípade mimoriadnej časti relácie *Z prvej ruky* s historickou tematikou, keďže do relácie sa mala zakomponovať zo strany moderátora, aj téma súčasnej ruskej agresie voči Ukrajine, pričom moderátor mal ideologickú poznámku: „je známe, že Ruská armáda cielene bombarduje školy, nemocnice sídliská a iné čisto civilné ciele...“ zámerné manipulovať a podsúvať svoj osobný, faktami nepodložený názor, že pri útokoch na civilné ciele na Ukrajine ide o systémovo plánovanú súčasť ruských útokov. Podávateľovi sa taktiež nepozdávalo tvrdenie ohľadne bombardovania civilných cieľov počas druhej svetovej vojny spojencami - USA a Veľkou Britániou, keďže malo byť ospravedlňované manipulatívnym argumentom, že išlo o súčasť útokov na strategické ciele, čo sa, najmä v prípade Drážďan, nemá zhodovať so skutočnosťou.

Program *Z prvej ruky*, podľa webu vysielateľa, prináša aktuálne debaty na politické, občianske a spoločenské témy, ktoré rezonujú v spoločnosti.

Predmetná relácia bola mimoriadnym vydaním pri príležitosti 80. výročia oslobodenia. Daná epizóda bola vysielateľom charakterizovaná nasledovne: „Po poludňajšom Rádiožurnále odvysielame po 12:15 naživo mimoriadne štúdio, ktoré sa bude 80. výročiu oslobodenia tiež venovať. Ôsmy máj je dňom konca II. svetovej vojny v Európe. Najhorší vojenský konflikt histórie si vyžiadal milióny ľudských životov. Aké politické a vojenské udalosti viedli ku koncu vojny? Prečo je dôležité si pripomínať tieto udalosti? A kto všetko oslobodzoval územie nášho vtedajšieho štátu? Odpovede nájdete v špeciálnom vydaní diskusie *Z prvej ruky - 80. výročie oslobodenia – mimoriadne štúdio s Mariánom Žáry Kukelkom*.“

Pozvanými hosťami v štúdiu boli:

Michal Schvarc – vedúci oddelenia novších dejín, Historický ústav SAV

Igor Baka – vedecký pracovník, Vojenský historický ústav

(v relácii dostal priestor aj **Eduard Stehlík**, vojenský historik a riaditeľ Pamätníka Lidice).

Moderátor otvoril diskusiu nasledovne: „V druhej svetovej vojne zahynulo podľa najnovších údajov približne 60 miliónov ľudí, z toho viac ako 80% na strane štátov protifašistickej koalície a 17% obetí na obyvateľoch mocností Osi a ich spojencov. Presne pred 80. rokmi sa v Európe oficiálne skončil najväčší ozbrojený konflikt v dejinách ľudstva. Aké sú významné milníky tejto historickej udalosti? Prečo je dôležité, kto nás oslobodil a ako sa tento konflikt líši so súčasnou agresiou Ruska na Ukrajinu?“ Po privítaní hostí spomenul, že je v spojení s redaktorom prítomným na oslavách 80. výročia víťazstva nad fašizmom v Piešťanoch. Na úvod sa v programe rozoberalo, že začiatok druhej svetovej vojny priamo súvisí s prvou svetovou vojnou a tým, za akých okolností skončila a čo priniesla - pre nemecký štát ponížujúcu a nevýhodnú Versaillskú mierovú zmluvu z roku 1919 či nezvládnutú porážku. Obaja hostia sa zhodovali na tom, že dané skutočnosti (a tiež hospodárska recesia) boli živnou pôdou pre radikálne nacionalistické strany ako NSDAP, ktorá sa v Nemecku aj dostala k moci a ktorej expanzívna politika založená na zvrátených rasových princípoch, či rozširovaní životného priestoru, mala za následok rozpútanie druhej svetovej vojny. Moderátor potom poukázal, že existujú viaceré názory na to, v akom dátume vlastne vypukla druhá svetová vojna, pričom tie sa líšia od ustáleného naratívu, že išlo o prvý september 1939. V tejto súvislosti sa zmienili tri dátumy a k nim prislúchajúce udalosti (rok 1935 - invázia Mussoliniho Talianska do africkej Etiópie; rok 1937 - japonský útok na Čínu; rok 1931 - japonské obsadenie Mandžuska). M. Schvarc v reakcii poznamenal, že kým menované tri konflikty boli izolovaného charakteru, tak invázia do Poľska v septembri 1939 priniesla zapojenie viacerých aktérov na jednej či druhej strane. Z toho dôvodu podľa M. Schvarca nie je možné nad týmto dátumom polemizovať. I. Baka naproti tomu konštatoval, že v Ázii, na rozdiel od Európy, sa akceptuje názor, že vojna začala už v roku 1937. I. Baka ďalej podotkol, že v tunajších končinách neznámy japonsko-čínsky konflikt mal obrovské rozmery a priniesol veľké množstvo civilných obetí na čínskej strane, a to najmä z dôvodu brutálnej taktiky Japoncov. M. Schvarc v spojitosti s týmto konfliktom spomenul masaker civilistov v Nankingu. Následne sa prerušila diskusia, keďže priestor dostal redaktor mapujúci situáciu na oficiálnych oslavách 80. výročia. Redaktor zrekapituloval dovtedajší priebeh programu na piešťanskom letisku a prezentoval, aký program sa ďalej očakáva. V rámci vstupu mali slovo aj dvaja

účastníci osláv, či príslušníci armády opisujúci vojenskú techniku. Po skončení vstupu pokračovala diskusia v štúdiu. Moderátor otvoril problematiku nemeckých nárokov smerom k českému, resp. slovenskému územiu. I. Baka spomínal, že krátko na to, ako boli Nemecku odstúpené české Sudety v roku 1938, tak Slovensko prišlo o južné územia, resp. o niekoľko obcí na severe, v prospech Maďarska a Poľska. Podľa I. Baka mal Hitler rôzne predstavy o osude Slovenska, ale nakoniec po vzniku ľudáckeho Slovenského štátu došlo k uzavretiu ochrannej zmluvy, ktorá umožňovala Nemcom zriaďovať na slovenskom území vojenské posádky. M. Schvarc v nadväznosti na I. Baka povedal, že Nemecko, okrem Petržalky a Devína, nemalo voči Slovensku územné požiadavky, na rozdiel od Maďarska. Na margo toho sa moderátor opýtal M. Schvarca, či by sa to s postupom času nemohlo zmeniť. M. Schvarc vyslovil predpoklad, že v prípade víťazstva nacistického Nemecka by celé naše územie bolo včlenené do Veľkonemeckej ríše a slovenské obyvateľstvo by bolo vysídlené alebo germanizované. Moderátor obrátil pozornosť na strategické ciele v danom konflikte, z hľadiska bombardovania, a pýtal sa na rozdiel oproti súčasnej vojne na Ukrajine. I. Baka povedal, že dnes už sa z viacerých dôvodov (Ženevskej konvencie, existencia dronov) ustupuje od kobercového bombardovania typického pre druhú svetovú vojnu, ktoré sa vyslovene zameriavalo na civilné obyvateľstvo, a s ktorým najskôr začali Nemci, pričom od nich to neskôr prevzali Spojenci v oveľa intenzívnejšej podobe. Problematiku doplnil M. Schvarc prezentovaním chronológie niekoľkých ničivých kobercových bombardovaní v rámci Európy. Moderátor potom otvoril tému samotného oslobodenia z roku 1945 a toho, či je potrebné hovoriť o tom, kto za tým stál. Pripomenul významnú rolu Červenej armády, v ktorej nemali zastúpenie iba Rusi, ale aj iné národnosti bývalého ZSSR. Poukázal tiež na to, že západné Čechy oslobodili americké vojská. I. Baka v tejto veci konštatoval, že slovenské územie oslobodzovali, okrem jednotiek troch ukrajinských frontov, aj vojaci rumunskej armády či 1. československého armádneho zboru. Dodal, že v oslobodzovacích frontoch mali vysoké zastúpenie Ukrajinci či Bielorusi (aj z dôvodu toho, ako prebiehala vojna vo východnej Európe), čo však, pre nedostatok dôvery voči nim, neplatilo pre dôstojnícke pozície, ktoré boli obsadzované Rusmi. M. Schvarc podotkol, že pozícia Červenej armády pri oslobodzovaní Slovenska nie je relevantnými historikmi vôbec spochybňovaná. Poukázal tiež na utrpenie ukrajinského či bieloruského civilného obyvateľstva počas nacistickej okupácie. Následne sa v diskusii premosťovalo na tému súvisiacu s nacistickým vyčistiťím v obciach na území Slovenska, resp. Česka. Vojenský historik E. Stehlík, opisoval dianie v Česku, pričom to porovnával aj so situáciou u nás, čo sa týka vypálených obcí. Na margo otázky ohľadne povojnového obnovenia zničených sídiel, poznamenal, že kým obec Lidice bola obnovená, neďaleko od pôvodnej lokality, tak Ležáky už nie, keďže z celej obce prežili len dve dievčatá. Potom obaja hostia v štúdiu sa zhodovali na tom, že v prípade civilného obyvateľstva na Slovensku si toho počas druhej svetovej vojny najviac vytrpeli Židia, či už pred potlačením SNP alebo aj po tom, keď sa opätovne obnovili deportácie, realizovali civilné masakre, či vypaľovali sídla. V prípade moderátorovej otázky, ako je to s dátumom konca druhej svetovej vojny, M. Schvarc priblížil, že došlo k podpísaniu dvoch kapitulačných aktov, jedného v Remeši bez sovietskeho zástupcu (s účinnosťou od ôsmeho mája) a druhého v Berlíne pod sovietskou taktovkou (s účinnosťou od deviateho mája), pričom dodal, že krajinám, ktoré sa ocitli v sovietskej mocenskej sfére, bol vnútený deviaty máj, ako dátum osláv konca vojny. I. Baka sa vyjadril, že v prípade Slovenska je vhodnejšie hovoriť o ôsmom máji, ako o dátume ukončenia vojny. Hneď na to však doplnil, že obidva dátumy považuje za významné. Téma povojnového vývoja bola posledná, ktorá sa v diskusii rozoberala. V rámci nej bolo povedané, že usporiadanie po roku 1945 ovplyvnili konferencie Spojencov (napr. na Jalte), konajúce sa ešte pred nemeckou kapituláciou, pričom rokovania a dohody predurčili jednotlivé mocenské sféry vplyvu v Európe či stíhanie nacistických pohlavárov. Spomínala sa slabá vyjednávací schopnosť a predvídavosť v prípade amerického prezidenta Roosevelta vo vzťahu k sovietskym požiadavkám, resp. ich plánom. I. Baka poznamenal, že Sovietsi po vojne, prostredníctvom ovplyvňovania vnútorných procesov, nedodržali dohodu z Jalty, ktorá predpokladala zavedenie demokratických režimov v obnovených krajinách strednej Európy. M. Schvarc na záver povedal, že zámerom Sovietskeho zväzu bolo vytvorenie nárazníkovej zóny, pomocou ktorej by sa vedeli vyhnúť niečomu takému, ako bol útok nacistického Nemecka z roku 1941.

* * *

Podľa § 8 ods. 4 zákona č. 264/2022 Z. z. je aktuálna publicistika program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.

Monitorovaný program považujeme za aktuálnu publicistiku, keďže diskusia vychádzala z aktuálnej udalosti – 80. výročia oslobodenia a definitívnej porážky nacistického Nemecka, ktorá znamenala koniec druhej svetovej vojny v Európe, súčasťou diskusie bol aj aktuálny vstup z Piešťan, z oficiálnych osláv 80. výročia víťazstva nad fašizmom.

Reláciu sme teda posudzovali na základe ustanovenia **§ 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.**, ktorý povinnosť upravuje nasledovne:

„Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.“

Medzi kritériá objektívnosti vo všeobecnosti zahrňame: relevanciu, transparentnosť, presnosť, úplnosť, vecnosť, vyváženosť, rôznorodosť, aktuálnosť, zrozumiteľnosť, osvojenie si pozície odstupu a neutrality vo vzťahu k predmetu spravodajstva, absenciu stránenia.

Podľa ustanovenia § 16 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z. poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu slobodne a nezávisle. Do jej obsahu možno zasahovať iba na základe zákona a v jeho medziach. Je právom vysielateľa vybrať si tému a jej spracovanie podľa vlastného slobodného uváženia.

Rada vo svojich rozhodnutiach týkajúcich sa objektívnosti okrem iného uvádza, že pre naplnenie požiadavky objektívnosti a nestrannosti programu aktuálnej publicistiky, ktorý pojednáva o kontroverzných témach, nie je nevyhnutné prezentovať iba objektívne fakty, je však potrebné, aby vysielateľ zabezpečil názorovú pluralitu tak, aby si recipient mohol vytvoriť na predmetnú tému názor na základe pluralitných a rozmanitých informácií a ponúknuť mu za týmto účelom viaceré relevantné pohľady, názory alebo informácie. Vysielateľ je povinný túto pluralitu a rozmanitosť zabezpečiť aj prostredníctvom otázok alebo reakcií moderátora programu.

Reakcie moderátora reagujúce na vyjadrenia, resp. hodnotenia hostí programu však **nie sú jediným spôsobom, ako je možné zabezpečiť pluralitu názorov v programe**. Ak by aj moderátor hostom programu svojimi reakciami výslovne neoponoval, resp. nekládol viac podrobnejších doplňujúcich otázok k ich vyjadreniam, to ešte automaticky neznamena, že v programe nebola zabezpečená názorová pluralita. Je vecou redakčnej slobody vysielateľa rozhodnúť o spôsobe spracovania nejakej témy. Pluralitu názorov je možné zabezpečiť aj inými spôsobmi, napríklad **odvysielaním alebo sprostredkovaním (zreprodukováním) iných relevantných stanovísk** (napr. stanovísk politikov) v priebehu programu alebo **samotným znením otázok položených moderátorom**, ktoré v sebe zahrňajú aj stanovisko, resp. názor druhej strany sporu, alebo sú polemizujúce či spochybňujúce voči stanovisku zastávanému hostom programu, a teda majú vyvažujúci účinok a zabezpečujú pluralitu názorov. Nemožno však opomenúť, že napĺňanie objektivity a vyváženosti závisí vždy aj od špecifických okolností konkrétneho prípadu, **aj miera povinnosti oponentúry zo strany moderátora závisí od špecifických okolností konkrétneho programu**, napr. od charakteru vyjadrení hostí programu.

V prípade posudzovania objektivity z hľadiska kritéria vyváženosti treba zohľadniť aj skutočnosť, že **požiadavka vyváženosti programu neznamena „mechanickú“ vyváženosť**, v zmysle ktorej by museli dostať úplne rovnaký priestor zástancovia dvoch veľmi vyhranených a protichodných, resp. polaritných názorov, pretože vynucovanie takejto „mechanickej“ vyváženosti by bolo založené na mylnom predpoklade, že „pravda je uprostred“, čo by v konečnom dôsledku mohlo viesť k skresleniu objektívneho obrazu reality alebo k podpore pozícií, ktoré sú v rozpore so všeobecne uznávanými hodnotami (napr. k podpore porušovania ľudských práv, k podpore diktátorských

a nedemokratických režimov alebo vojenskej agresie atď.). Snaha niektorých médií o mechanickú vyváženosť, ktorá sa prejavuje takým spôsobom, že sa mechanicky poskytne rovnaký priestor na vyjadrenie dvom veľmi vyhraneným a protichodným pohľadom, pričom sa neprihliada na relevanciu jednotlivých názorov alebo na všeobecne uznávané hodnoty, býva často predmetom kritiky v odbornej literatúre (napr. McQuail, D.: Žurnalistika a spoločnosť. Praha: Karolinum, 2016, s. 117; Křeček J. a kol.: Vyváženost ve vysílání. Praha: Grada, 2022, s. 26–27; Remišová, A.: Etika médií. Bratislava: Kalligram, 2010, s. 210).

V neposlednom rade aj z rozhodovacej činnosti súdov vyplýva, že požiadavku vyváženosti programov, ktorá vyplýva z požiadaviek objektivity a nestrannosti, **nemožno uplatňovať mechanicky**, ale uplatnenie tejto požiadavky sa musí **prispôbiť špecifickým okolnostiam konkrétneho prípadu**, napr. téme programu, typu programu, kontextu alebo spoločenským okolnostiam. Najvyšší súd SR v rozsudku sp. zn. 3 Sžo 33/2013 uviedol: „*Pojmy objektívnosť a nestrannosť sú pružnými právnymi pojmami, ktoré nie je možné presne právne definovať, ich obsah sa môže meniť, býva podmienený okolnosťami prípadu, na ktorý sa aplikuje právna norma. Tieto pojmy nie je možné explicitne definovať pre otvorený okruh prípadov, keďže jednotlivé informácie a vyjadrenia je nutné vnímať v kontexte ich použitia, a to aj s prihliadnutím na osoby, ktoré dostanú v konkrétnom príspevku priestor na vyjadrenie.*“

* * *

Námietky podávateľa sa vzťahovali na časť diskusie, v rámci ktorej sa rozoberala problematika stratégie v druhej svetovej vojne dotýkajúca sa kobercového bombardovania.

V prípade prvej uvádzanej námietky mal podávateľ výhrady voči moderátorovmu tvrdeniu, týkajúcemu sa konfliktu na Ukrajine, pričom ho považoval za ideologické, zámerne manipulujúce a podsúvajúce a za osobný, faktami nepodložený názor, že pri útokoch na ukrajinské civilné ciele ide o plánovanú súčasť ruských útokov. Táto námietka sa viaže hneď na úvodnú časť spomínanej problematiky, ktorú moderátor začal s tým, že ju dal do súvisu s vojnou na Ukrajine:

Moderátor: „*Pozrime sa na strategické ciele v rámci tejto vojny. Aj v súvislosti s vojnou na Ukrajine sa hovorí, že Vladimir Putin opakovane a zámerne bombarduje civilné ciele, ako sú nemocnice, sídliská a nie tie vojenské, akými sú sklady zbraní či továrne. Bola v tomto druhá svetová vojna iná? Ja som sa niekde dočítal, že aj počas druhej svetovej vojny bombardovali spojenci nielen továrne, ale aj domy robotníkov, ktorí v nich pracovali. Takže vidíte tu nejaký rozdiel v tej stratégii vojny? Nech sa páči, pán Baka.*“

Čo sa týka už vyššie troch rokov trvajúceho konfliktu medzi Ruskom a Ukrajinou, boli široko medializované prípady dokumentujúce ruské útoky, ktoré zasiahli aj civilné ciele, akými boli napr. zdravotné zariadenia, panelové domy na sídliskách či detské ihriská. Viaceré relevantné zdroje prinášali názory vojenských analytikov, ktoré hovorili o tom, že mnohé útoky na civilné zariadenia či civilistov na Ukrajine sú z ruskej strany realizované úmyselne.¹ Tvrdenie, že ruský režim, zosobnený čelným predstaviteľom – prezidentom, opakovane a úmyselne útočí na ukrajinské civilné ciele tak nemožno vnímať ako niečo principiálne nepodložené či manipulujúce, navzdory tomu, že z ruskej strany sú komunikované stanoviská dementujúce takéto cielené počínanie. Spájanie však daných útočných aktivít s priebehom druhej svetovej vojny je z hľadiska intenzity či záberu pomerne otáznne. Za spornú je možné považovať moderátorovu poznámku, že ruský režim, na rozdiel od civilných, nebombarduje vojenské ciele. Je totiž evidované, že počas prebiehajúceho konfliktu na Ukrajine, boli hlásené viaceré útoky na vojenskú infraštruktúru Ukrajiny (potvrdzované oboma bojujúcimi stranami), pričom v niekoľkých prípadoch išlo o ciele nachádzajúceho sa ďaleko od frontovej línie.²

¹ <https://sita.sk/rusko-utoci-na-civilne-ukrajinske-ciele-podla-analytika-umyselne-chce-tak-prinutit-lidrov-aby-sa-vzdali/>

² <https://www.sme.sk/minuta/22935759/rusko-tvrdi-ze-znicilo-velky-sklad-zbrani-na-zapade-ukrajiny>

Celkovo treba prihladať na to, že pre diskusiu, resp. publicistický žáner sú typické komentáre aj zo strany moderátora. Je však podstatné skonštatovať, že v prípade moderátorových tvrdení týkajúcich sa konfliktu na Ukrajine nešlo o direktívne vyjadrenie názoru, ale o slovné spojenia navodzujúce skôr interpretačný charakter. Navyše po nich nasledovalo vyvažujúce vyjadrenie hosta I. Baku čiastočne spochybňujúce moderátorom vyslovený naratív o cieľnom bombardovaní civilistov v rámci súčasného konfliktu: „*Tak, samozrejme, dnes už, dnes už sa ustupuje od toho ako kobercového bombardovania, to je dokonca zakázané Ženevskými konvenciami. Dneska sú, sú drony, sú rakety. Dá sa presne zacieliť na, a samozrejme, ono nikdy sa nedá to proste riešiť tak, že, že vždycky sú tie... civilné obeť, ale, ale v tej druhej svetovej vojne, tam to bolo cieľne zamerané na civilistov. Čiže sa uskutočňovali kobercové nálety. Treba povedať, že s tým začali Nemci.*”

Druhá námietka podávateľa poukazovala na údajne manipulatívne ospravedlňovanie bombardovania civilných cieľov počas druhej svetovej vojny spojencami, keďže malo byť komunikované, že išlo o súčasť útokov na strategické ciele, čo predovšetkým v prípade nemeckého mesta Drážďany nemá byť pravda.

K danej tematike sa v diskusii, okrem vyššie zmieňovaných pasáží, odznelo nasledovné:

Igor Baka: „*Nemci v podstate už počas španielskej občianskej vojny podporovali Franca a bombardovali Madrid, hej, bombardovali iné miesta, a potom v tom pokračovali v roku 39 bombardovaním Varšavy. V roku 40 bombardovaním Rotterdamu a potom aj počas tej, počas, počas bombardovania Londýna, počas tej leteckej vojny nad Anglickom. Čiže, čiže s tým začali Nemci a samozrejme Briti a potom spolu s nimi aj Američania sa tomu veľmi rýchlo prispôbili a treba povedať, že v tomto smere Nemcov prekonali, keďže mali oveľa väčšie zdroje, oveľa väčšie možnosti. Od februára 42 v podstate začali vlastne to tieto kobercové nálety masívne, začali robiť Briti, pričom v podstate to boli, to boli obrovské masívne nálety niekoľko stoviek bombardérov. Hej, čiže tisícka bombardérov, pričom treba povedať, že tento, toto bombardovanie nemalo nejaký väčší efekt na morálku nemeckého obyvateľstva, aj keď spôsob..., spôsobilo obrovské škody. Odhaduje sa, že okolo 400 000 nemeckých civilistov zahynulo, ale ukázalo sa neskôr, aj na konci vojny, že oveľa efektívnejšie bolo vlastne nie zastrašovanie obyvateľstva, hej demoralizovanie, ale skôr ničenie, ničenie nemeckej infraštruktúry, prípadne to sa ukázalo v roku 44 počas, počas prípravy na vylodenie v Normandii, keď v podstate zničili kompletne Nemcom vo Francúzsku infraštruktúru, bolo to oveľa efektívnejšie. A potom aj, samozrejme, na konci vojny sa to ukázalo v roku 45 a to isté bolo, výhodnejšie bolo aj to, že sa bombardovali ropné polia. Čiže ale, samozrejme, ľudstvo sa nepoučilo a tie kobercové nálety sa využívali aj po vojne. Stačí spomenúť vojnu, vojnu vo Vietname napríklad, hej.*”

Moderátor: „Áno. Pán Schvarc, chcete k tomuto niečo dodať?“

Michal Schvarc: „*Typickým vlastne výkričníkom a vlastne takým smutným pamätníkom toho nacistického kobercového bombardovania na európskom kontinente je baski..., baskické mesto Guernica, ktoré bolo vlastne do základov vybombardované v roku 1937. Pokiaľ išlo o spojenecké nálety na Nemecko, tak prvé sa uskutočnili, Briti uskutočnili už koncom septembra 1940 na Berlín. No a potom nasledovali priemyselné centrá, centrá ako Porúrie. Neskôr bol cieľom, sa cieľom bombardovania stal Hamburg, akcia Gomora v roku..., v lete 1943, a postupne sa vlastne rozšírilo to bombardovanie na všetky významnejšie priemyselné centrá. Samozrejme, trpeli tým civilisti, ale vlastne týmto kobercovým bombardovaním Spojenci nedosiahli vlastne ten cieľ, ten efekt demoralizácie civilného obyvateľstva, ako, ako to vlastne vo svojich pôvodných kalkuláciách s tým, s tým počítali. No a vlastne potom ten symbol vlastne toho spojeneckého bombardovania sú Drážďany 15. februára 1945, kde sa vlastne stále vedú historické polemiky medzi odborníkmi, či a do akej miery sa to vlastne malo, malo udiť, či to malo opodstatnenie a ak áno, tak aké.*”

Aj na základe uvedeného, možno konštatovať, že počas diskusie pozvaní hostia vo svojich vyjadreniach či hodnoteniach kriticky poukazovali na to, že civilné obyvateľstvo sa vo veľkom meradle stávalo obeťou v rámci druhej svetovej vojny. Zdôrazňovali, že kobercové nálety na mestá (či už zo strany Nemcov alebo Spojencov) plánované a v masívnej miere cieľili na civilné budovy. Tieto kobercové bombardovania miest, vrátane bombardovania Drážďan z februára 1945, neboli z ich strán

obhajované, ale vykresľované skôr v negatívnom svetle, ako niečo, čo ani nenaplnilo strategické zábery spojencov, resp. ako niečo, čomu by sa malo ľudstvo vyhýbať. Uvedené tvrdenia preto nepovažujeme za nekorektné, resp. manipulatívne.

Z hľadiska celkového vyznenia diskusie konštatujeme, že diskusia bola podľa nášho názoru korektná a vecná, moderátor sa snažil usmerňovať debatu takým spôsobom, aby bola pre diváka plynulá a príliš nevybočovala z jednotlivých diskutovaných tém.

V rámci mimoriadneho vysielania programe *Z prvej ruky* sme nezaznamenali nedostatky, ktoré by zakladali podozrenie pre možné porušenie ustanovenia **§ 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.**

* * *

ZÁVER:

Na základe uvedeného sa nazdávame, že vysielateľ odvysielaním programu *Z prvej ruky* dňa 8. 5. 2025 na programovej službe Rádio Slovensko v čase o cca 12:16 hod. **neporušil ustanovenie § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.**

Podnet na preverenie navrhujeme posúdiť ako **neopodstatnený**.

Prepis/popis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (podnet na preverenie č. 0099/SO/2025)

Monitorované vysielanie: *Z prvej ruky*

Deň vysielania: 8. 5. 2025

Čas vysielania: 12:16 hod.

Vysielanie bolo monitorované zo záznamu Rady.

časový kód záznamu o cca:

12:00:01 začiatok monitorovaného záznamu

- štátna hymna SR

- program *Rádiožurnál*

- *Zelená Vlna*

12:16:00 začiatok mimoriadneho programu ***Z prvej ruky – Rádio Slovensko, 80. výročie oslobodenia mužský hlas č. 1 (archívny):*** „Pochod bojovníkov slobody našim územím nezastaví už žiadna sila. Blíži sa deň víťazstva a slávy.“

mužský hlas č. 2: „*Rádio Slovensko, 80. výročie oslobodenia.*“

Moderátor: „V druhej svetovej vojne zahynulo podľa najnovších údajov približne 60 miliónov ľudí, z toho viac ako 80% na strane štátov protifašistickej koalície a 17% obetí na obyvateľoch mocností Osi a ich spojencov. Presne pred 80. rokmi sa v Európe oficiálne skončil najväčší ozbrojený konflikt v dejinách ľudstva. Aké sú významné míľniky tejto historickej udalosti? Prečo je dôležité, kto nás oslobodil a ako sa tento konflikt líši so súčasnou agresiou Ruska na Ukrajinu? V mimoriadnej diskusii k tomuto výročiu sa o tom budeme rozprávať s našimi hosťami, ktorými sú Michal Schvarc z Historického ústavu Slovenskej akadémie vied. Dobrý deň.“

Michal Schvarc: „Príjemné popoludnie prajem.“

Moderátor: „A Igor Baka z Vojenského historického ústavu. Pekný deň aj Vám.“

Igor Baka: „Dobrý deň.“

Moderátor: „V priebehu relácie sa spojíme aj s naším redaktorom, ktorý sleduje aktuálne oslavy 80. výročia na letisku v Piešťanoch. Príjemné počúvanie praje Marián Žáry Kukelka. Tak páni, na začiatok si povieme v stručnosti, doteraz najväčší svetový konflikt vôbec začal, vieme, že svoje korene mal už v prvej svetovej vojne, respektíve v podmienkach záverečného mieru vo vzťahu k vtedajšiemu Nemecku. Ako to teda bolo? Pán Baka, nech sa páči.“

Igor Baka: „Tak samozrejme, tá prvá svetová vojna, respektíve výsledok prvej svetovej vojny bol pre Nemecko ako také obrovskou katastrofou. Museli podpísať ponižujúcu ve..., Versaillskú mierovú zmluvu v roku 1919, ktorá bola pre nich naozaj katastrofou. Prišli o viaceré územia na úkor susediacich štátov. Museli splácať obrovské reparácie, čo teda ekonomicky vlastne zruinovalo krajinu. Prišli o viaceré kolónie, prišli o armádu, mohli mať len symbolickú armádu, námorníctvo. A samozrejme krajina sa z toho nevedela spamätať, čo, samozrejme, potom snaha nejako deštruovať tento Versaillský mierový systém bola vlastne a teda ho zrušiť, preto ponižujúcu Versaillskú mierovú zmluvu, bola samozrejme snaha viacerých politikov v Nemecku. Bola to potom aj jeden vlastne z cieľov, potom toho Adolfa Hitlera, nástupu nacizmu k moci.“

Moderátor: „A využil tú frustráciu vlastne... toho obyvateľstva.“

Igor Baka: „Využil tú zlú situáciu, zlú ekonomickú krízu v krajine, ale, samozrejme, on mal aj iné ciele. Jeden z takých hlavných cieľov potom, ktoré viedli k druhej svetovej vojne, bolo vlastne snaha prosté získať ten životný priestor na východe, pretvoriť európsky kontinent podľa tých zvrátených rasových princípov, hej, vyhladiť židovské obyvateľstvo. A toto vlastne všetko viedlo potom k tomu, že on po nástupe k moci systematicky vlastne tieto svoje plány, ktoré, ktorými sa on ani nejak netajil, hej, on ich prakticky prezentoval už v tej svojej knižke *Mein Kampf*, potom systematicky realizoval. Hej, čiže v praxi

sa to prejavilo. Budoval Wehrmacht, hej, novú armádu napriek zákazu. Deme..., remilitarizoval Porýnie, hej, uskutočnil Anschluss Rakúska v roku 38. Potom, vieme dobre, že okypil Československo, hej, získal Sudety. Nakoniec rozbil Československo, a to všetko potom postupne viedlo vlastne k vypuknutiu druhej svetovej vojny.“

Moderátor: „Uhm, pán Schvarc, vy súhlasíte tiež, že vlastne začiatok druhej svetovej vojny musíme hľadať na konci tej prvej?“

Michal Schvarc: „Áno, vlastne prvá svetová vojna, prvá katastrofa 20. storočia. Po tom, čo nasledovalo po porážke Nemecka, takzvaná unbewältigte Niederlage, čiže nespracovaná porážka. Naháňa to vlastne vodu na mlyn nacionalisticko-konzervatívnym silám v Nemecku. Šili sa legendy o neporazenej armáde, ktorej bol vrazený, ktorej bola vrazená dýka do chrbta. Toto vytvára vlastne živnú pôdu na to, aby sa vlastne, živnú pôdu na vzrast rôznych nacionalistických hnutí, ktoré sú potom zosobnené a personifikované v osobe Adolfa Hitlera a jeho NSDAP. Samozrejme, po tých počiatkových krízových rokoch vo Weimarskom Nemecku dochádza ku krátkemu obdobiu hospodárskej a politickej stability. To sa však razom mení nástupom, teda rozšírením hospodárskej depresie z Ameriky do Európy, ktoré, ktorá zvlášť tvrdo zasiahne Nemecko a vlastne vtedy sa radikalizuje nemecká spoločnosť, či už sprava alebo zľava a umožňuje vzostup týchto extrémistických hnutí, hlavne teda nacistické NSDAP, a k prevzatíu, prevzatíu moci nacistami potom 30. januára 1933. Takže áno, tu tie príčiny možno vidieť v tej nezládnutej porážke Nemecka v prvej svetovej vojne, a samozrejme, ďalšou príčinou je potom agresívna expanzívna politika nacistického Nemecka na európskom kontinente, ktoré s..., ktorá sa spočiatku vlastne zamerala na stredoeurópsky priestor.“

Moderátor: „Uhm, čo sa týka začiatku vojny, v škole sme sa učili, že za ten oficiálny začiatok sa považuje prvý september 1939. Zabúda sa ale pritom na vpád fašistického Talianska do Etiópie ešte v roku 1935, pri ktorom Mussolini neváhal napríklad nariadiť aj použitie yperitu a zase na ázijskom kontinente, podľa niektorých, sa za začiatok vojny dá považovať japonská invázia do Číny v 37., siedmeho júla konkrétne. Ale niektoré zdroje uvádzajú aj oveľa skorší dátum. Rok 1931, kedy Japonsko vtrhlo do Mandžuska. Aký je teda váš aktuálny pohľad na ten neoficiálny začiatok vojny, pán Schvarc?“

Michal Schvarc: „Začiatok vojny je prvý september 1939. Tam ako niet o čom polemizovať. Čo ste spomínali tieto konflikty, či už taliansky vpád do dnešnej et..., Etiópie, vtedajšieho Habeša alebo potom invázia, japonská invázia do Mandžuska, respektíve neskôr do Číny. V tomto prípade možno hovoriť skôr o izolovaných konfliktoch, kdežto o útoku na Poľsko. Do tej vojny sa zapájajú viac, zapája viacero strán. Okrem Nemecka a Poľska, na nemeckej strane ako prvý komplic vstupuje do vojny takisto vtedajšie ľudácke Slovensko a následne tretieho septembra Nemecku vyhlasujú vojnu aj Francúzsko a Veľká Británia a neskôr, na základe vlastne paktu Molotov-Ribbentrop sa na strane Nemecka pripája do vojny aj Sovietsky zväz, ktorý si vlastne potom ukrojí východné oblasti Poľska, a samozrejme, to priateľstvo, alebo to, ten komplizenschaft so Sovietskym zväzom Nemecko ešte potom spečatí aj neskôr, koncom septembra v takzvanej zmluve o priateľstve, kde sa dohadujú na rozdelení svojich sfér vplyvu.“

Moderátor: „Uhm, pán Baka, vy sa ako pozeráte na tieto konflikty, ktoré predchádzali tomu prvému septembru 39?“

Igor Baka: „Treba povedať že, treba povedať že ešte k tomuto, že ten dátum prvý september, ten je akceptovaný u nás v Európe, úplne ako väčšina historikov ho akceptuje, a samozrejme, sú aj názory iné. Niektorí hovoria, že tá druhá svetová vojna je vlastne akýmsi pokračovaním tej prvej, že v podstate je to jedna veľká vojna. V Ázii sa ako aj akceptuje ten názor, že, že, že vojna vypukla v tom roku 37. Treba povedať, že, k tomu ešte, že my o tej vojne medzi Čínou a Japonskom, u nás sa o tom veľa nehovorí, ale to bol obrovský konflikt. Treba povedať, že Čína v druhej svetovej vojne mala v podstate po Sovietskom zväze v druháku najväčšie straty a najmä teda treba zdôrazniť, mala obrovské straty na civilnom obyvateľstve. Oveľa väčšie ako aj, ako, ako na, na, na vojsku, čo bol, samozrejme, všeobecný trend druhej svetovej vojny, že zhruba jedna tretina sa odhaduje, že jedna tretina boli vojaci a dve tretiny boli civilisti, ale v Číne to bolo naozaj ako príšerné. Tam aj mnoho ľudí zomrelo hladom a, samozrejme, aj tou brutálnou taktikou Japoncov, ktorí naozaj ako sa chovali k tým Číňanom veľmi brutálne.“

Michal Schvarc: „Áno, tam, tam, prepáč, že ti skáčem do reči.“

Moderátor: „Nech sa páči.“

Michal Schvarc: „Tam bol ten brutálny masaker v nan.., v Nankingu, kde padlo za obeť takmer 200 000 civilistov.“

Igor Baka: „To bolo v podstate hneď v roku 37.“

Michal Schvarc: „37.“

Igor Baka: „Po tom, čo napadli vlastne Čínu a to bol naozaj obrovský, obrovská tragédia, vlastne pre Čínu. A potom, samozrejme, tí japonskí vojaci viacerí boli potom súdení po vojne práve za tento nankingský masaker. To bolo niečo podobné ako vlastne Norimberg. V Norimbergu, tam boli súdení nemeckí, nemeckí predstavitelia, teda nacistického Nemecka.“

Moderátor: „Áno, okej. My v diskusii budeme pokračovať a pozrime sa teraz naživo ale na piešťanské letisko, kde už o desiatej hodine začali oficiálne oslavy 80. výročia konca druhej svetovej vojny a pripravený na mieste by mal byť redaktor Peter Madro. Aká je, Peťo, situácia na mieste?“

Redaktor: „Dobrý deň, pozdravujem z piešťanského letiska. Oficiálny program sa začal preletmi vrtuľníkov Black Hawk a stíhačiek F16. Tie, keď preleteli nad letiskom, tak na parkovisku sa od zvukovej vlny spustili alarmy a pred malou chvíľou sa skončili oficiálne príhovory. Premiér Robert Fico sa vyjadril k jeho ceste do Moskvy po tom, čo mu Estónsko, Lotyšsko a Litva nedovolili prelet cez ich územie. Predseda vlády stále verí, že zajtra položí na hrob neznámeho vojaka v Moskve veniec. Aktuálne však očakávame dynamickú ukážku ozbrojených síl a zoskoky výsadkárov.“

Moderátor: „Peter, Peter, je na mieste veľa ľudí?“

Redaktor: „Pred vstupom už od rána stoja rady návštevníkov, medzi pozvanými sú aj priami ušta..., účastníci bojov a sú tu zastúpené všetky gen..., generácie. Pokračuje návštevník Jaromír Rusko a Dana Žiačiková.“

účastník osláv, Jaromír Rusko: „Prišli sme si pripomenúť proste tých 80 rokov a uctiť pamiatku, aspoň takto, tým padlým, ktorí sa zaslúžili o to, že sme dneska tu.“

účastníčka osláv, Dana Žiačiková: „Prišli sme vlakom z Dubnice nad Váhom. Sme kamošky, ktoré chodíme po Slovensku, sme generácia, ktorá teda sme už v mieri žili a dúfame, že v mieri to aj zostane. Ja sa teším, samozrejme, na všetko, či vojaci, či vojenská prehliadka. Jednoducho treba si toto pripomínať.“

Moderátor: „Peter, čo ešte na návštevníkov v Piešťanoch čaká?“

Redaktor: „Vonku je síce chladno, momentálne je pod mrakom a teplota je 11 stupňov, no čakajú ich tu desiatky kusov vojenskej techniky. Medzi nimi je napríklad aj nemecký tank Leopard 2, húfnica Zuzana, či systém protivzdušnej obrany Mantis. Pokračuje vojak Matejov z 11. nitrianskej brigády, ktorý má na starosti práve posledný spomínaný stroj.“

príslušník armády (vojak Matejov): „Tak vlastne jedná sa o úplne autonómny a plne automatizovaný systém protivzdušnej obrany vyvíjaný švajčiarskou firmou Rheinmetall a je určená primárne pre postreľovanie akýchkoľvek vzdušných cieľov.“

Redaktor: „Ďalej sme sa presunuli k ruskému tanku T72. Pokračuje čatár Peter Demeš.“

príslušník armády (čatár Peter Demeš): „Je to tank ruskej výroby, bol vyrobený v 70. rokoch. Je to tank stredný, má 41 ton. Má dosť 12 200 metrov. Účinná streľba je na 4 000 metrov.“

Redaktor: „Vidím, že tu máte množstvo detí. O čo sa najviac zaujímajú?“

príslušník armády (čatár Peter Demeš): „Tak dnešné deti sú už iné, jak boli niekedy. Niekedy prepínali, vypínali, zapínali všetko. Teraz skôr si natáčajú na mobil všetko.“

Redaktor: „A zastavili sme sa aj pri slovenskej húfnici Zuzana. Hovorí veliteľ posádky rotný Martin Krajník.“

príslušník armády (rotný Martin Krajník): „Tento stroj je slovenský výrobok, ktorý vyrába KONŠTRUKTA – Defence Dubnica nad Váhom. Je to samohybná kolesová húfnica ráže 155 milimetrov s autonómnym samostatným nabíjaním granáta a prachovej náplne.“

Redaktor: „Vedeli by ste mi tak ľudsky povedať, čo vlastne dokáže?“

príslušník armády (rotný Martin Krajník): „Silou operačne dokáže v boji ničiť nepriateľské pozície.“

Redaktor: „Po oficiálnych príhovoch, príhovoroch sa začala veľká dynamická ukážka ozbrojených síl, a to je zatiaľ z piešťanského letiska všetko a slovo vraciam späť do obrátenej pyramídy.“

Moderátor: „A to bol z piešťanského letiska Peter Madro. Ďakujeme za vstup. My pokračujeme v štúdiu v diskusii s našimi hosťami. Ešte v rámci Československa malo Nemecko nároky na územie. Hovoríme o prík..., o, o Sudetoch. Ale čo sa týka Slovenska, prečo Nemecko nemalo podobne veľké nároky aj

na západ Slovenska? Pripomeňme, že Rakúsko už bolo anektované ako súčasť ríše. Uspokojili sa len s Petržalkou. Bola už príprava na ovládnutie celého územia cez kolaborantskú Slovenskú republiku? Pán Baka, nech sa páči.“

Igor Baka: „Tak treba povedať, že Nemecko si, samozrejme, nárokovalo tie Sudety. Ono k tomu, k tomu nároku, na..., vzniesli ten nárok počas tej Mníchovskej konferencie a tam bolo v roku 38 na konci septembra. A tam bolo dohodnuté, že vlastne do troch, myslím do troch mes..., do troch mesiacov, po skončení tejto konferencie, že si majú vzniesť nároky aj iné štáty ako Maďarsko, Poľsko, ktoré si potom vzniesli nároky. Maďari, vieme dobre, že na územie južného, východného Slovenska. Poliaci, tiež na niektoré obce na území Slovenska, ale aj na území Čiech, samozrejme. No a potom vieme dobre, že bola uzavretá, uzavretá potom dohoda s Maďarskom, Viedenská arbitráž, na základe ktorej potom Slovensko stratilo práve na úkor Maďarska obrovské územie a tiež prišlo o niektoré obce na území Poľska. Ale čo sa týka Nemecka, tak Nemci, samozrejme, v marci, keď vznikol Slovenský štát toho 14. marca, tak krátko nato bola uzavretá potom s Nemeckom, s Nemeckou ríšou tá, tá ochranná zmluva, Schutzvertrag, 23. marca 1939, na základe ktorej potom Nemecko získalo na západe Slovenska, v oblasti tých Malých Karpát, získalo vlastne územie, ktoré patrilo síce formálne pod Slovensko, ale Nemci tam mohli zriaďovať svoje vojenské posádky. Treba povedať, že táto zmluva platila vlastne až do konca druhej svetovej vojny. A v podstate Nemci ju využili, využili potom práve aj na keď, keď vypukla druhá svetová vojna, tak práve toto, tým, že mali, vlastne akože mohli chrániť Slovensko pred poľským agresorom, v úvodzovkách, to bola tá ľudácka propaganda, ktorá toto šírila, tak potom aj z tohto územia mohli postupovať na Poľsko. Oni, samozrejme, to rozšírili ten nástupný priestor potom na celé územie Slovenska. Ale áno, treba povedať ešte aj to, že, že v tom marci Hitler mal rôzne ešte predstavy, čo so Slovenskom. Dokonca určitú dobu ponúkal určité záruky by, že by voči Slovensku, že by nejaké nároky na Slovensko mohlo mať aj samotné Poľsko v prípade, že by, že by proste vyšlo v ústrety nemeckým požiadavkám, ktoré mal on na Poľsko v roku 39. Hej, takže, takže asi toľko.“

Moderátor: „Pán Schvarc, váš pohľad a prípadne doplním možnože...“

Michal Schvarc: „Petržalka...“

Moderátor: „... že či potom, keby tá vojna pokračovala dlhšie, či by s..., sa niečo menilo v rámci územia Slovenska?“

Michal Schvarc: „Pokiaľ ide o Petržalku, Petržalka sa spolu s Devínom ocitli v piatom záborovom pásme, lebo vlastne územia československé sa odstupalo, odstupovalo v rámci štyroch pásem. To piate pásmo bolo ešte predmetom diskusií. Ocitla sa tam Petržalka a Devín. Petržalku okupovali nacisti desiateho októbra, Devín pripadol k Nemeckej ríši o tri týždne neskôr. Spolu s Devínom pripadol ešte aj dôležitý vodárenský zdroj, ostrov Sihoť, na dnešnej rivié..., tej časti, ktorú poznáme ako Riviéra. No a tam bol problém, pretože to bol zdroj, ktorý zásoboval vtedajšiu Bratislavu. Ako už kolega spomínal, Nemecko si nenárokovalo na žiadne iné územia. Kto potom vlastne profitoval z dodatku Mníchovskej dohody bolo hlavne teda Maďarsko, ktoré získalo na základe Viedenskej arbitráže z druhého novembra 1938 viac ako 10 000 kilometrov štvorcových územia. Toto územie vlastne bolo odstúpené tiež postupne. Do desiateho, jedenásteho novembra a bolo súčasťou vtedajšieho Maďarského kráľovstva až prakticky do konca druhej svetovej vojny. Pýtali ste sa tam... ešte tú doplňujúcu otázku, prosím Vás?“

Moderátor: „... keby tá vojna pokračovala, či by malo Nemecko väčšie územné nároky?“

Michal Schvarc: „No, keby vojna pokračovala a keby sa skončila víťa..., víťazstvom nacionálno-socialistického Nemecka, tak nepredpokladám, že Slovenský štát by túto vojnu, teda v povojnovom usporiadaní už v rámci takzvanej Veľkogermánskej ríše, existoval, pretože nacisti, predovšetkým z úradovne a organizácie, ktoré spadali pod mocenské impérium ríšskeho vodcu SS Heinricha Himmlera, mali o tomto priestore úplne iné predstavy. Hovorilo sa o germanizácii priestoru, o vysídlení rasovo nevhodných častí obyvateľstva a ponemčení tých častí obyvateľstva, ktoré zodpovedalo rasovo-biologickým kritériám vtedajšieho nacistického Nemecka. Takže nepredpokladám, že v prípade nacist..., víťazstva nacistov by Slovenský štát v takej podobe, a dokonca aj slovenský národ, existoval tak, ako existoval pred tým rokom 1939.“

Moderátor: „Pozrime sa na strategické ciele v rámci tejto vojny. Aj v súvislosti s vojnou na Ukrajine sa hovorí, že Vladimir Putin opakovane a zámerne bombarduje civilné ciele, ako sú nemocnice, sídliská a nie tie vojenské, akými sú sklady zbraní či továrne. Bola v tomto druhá svetová vojna iná? Ja som sa niekde dočítal, že aj počas druhej svetovej vojny bombardovali spojenci nielen továrne, ale aj domy

robotníkov, ktorí v nich pracovali. Takže vidíte tu nejaký rozdiel v tej stratégii vojny? Nech sa páči, pán Baka.“

Igor Baka: „Tak, samozrejme, dnes už, dnes už sa ustupuje od toho ako kobercového bombardovania, to je dokonca zakázané Ženevskými konvenciami. Dneska sú, sú drony, sú rakety. Dá sa presne zacieliť na, a samozrejme, ono nikdy sa nedá to proste riešiť tak, že, že vždycky sú tie... civilné obete, ale, ale v tej druhej svetovej vojne, tam to bolo cielene zamerané na civilistov. Čiže sa uskutočňovali kobercové nálety. Treba povedať, že s tým začali Nemci.“

Michal Schvarc: „Presne tak.“

Igor Baka: „Nemci v podstate už počas španielskej občianskej vojny podporovali Franca a bombardovali Madrid, hej, bombardovali iné miesta, a potom v tom pokračovali v roku 39 bombardovaním Varšavy. V roku 40 bombardovaním Rotterdamu a potom aj počas tej, počas, počas bombardovania Londýna, počas tej leteckej vojny nad Anglickom. Čiže, čiže s tým začali Nemci a samozrejme Briti a potom spolu s nimi aj Američania sa tomu veľmi rýchlo prispôbili a treba povedať, že v tomto smere Nemcov prekonali, keďže mali oveľa väčšie zdroje, oveľa väčšie možnosti. Od februára 42 v podstate začali vlastne to tieto kobercové nálety masívne, začali robiť Briti, pričom v podstate to boli, to boli obrovské masívne nálety niekoľko stoviek bombardérov. Hej, čiže tisícka bombardérov, pričom treba povedať, že tento, toto bombardovanie nemalo nejaký väčší efekt na morálku nemeckého obyvateľstva, aj keď spôsob..., spôsobilo obrovské škody. Odhaduje sa, že okolo 400 000 nemeckých civilistov zahynulo, ale ukázalo sa neskôr, aj na konci vojny, že oveľa efektívnejšie bolo vlastne nie zastrašovanie obyvateľstva, hej demoralizovanie, ale skôr ničenie, ničenie nemeckej infraštruktúry, prípadne to sa ukázalo v roku 44 počas, počas prípravy na vylodenie v Normandii, keď v podstate zničili kompletne Nemcom vo Francúzsku infraštruktúru, bolo to oveľa efektívnejšie. A potom aj, samozrejme, na konci vojny sa to ukázalo v roku 45, a to isté bolo, výhodnejšie bolo aj to, že sa bombardovali ropné polia. Čiže ale, samozrejme, ľudstvo sa nepoučilo a tie kobercové nálety sa využívali aj po vojne. Stačí spomenúť vojnu, vojnu vo Vietname napríklad, hej.“

Moderátor: „Áno. Pán Schvarc, chcete k tomuto niečo dodať?“

Michal Schvarc: „Typickým vlastne výkričníkom a vlastne takým smutným pamätníkom toho nacistického kobercového bombardovania na európskom kontinente je baski..., baskické mesto Guernica, ktoré bolo vlastne do základov vybombardované v roku 1937. Pokiaľ išlo o spojenecké nálety na Nemecko, tak prvé sa uskutočnili, Briti uskutočnili už koncom septembra 1940 na Berlín. No a potom nasledovali priemyselné centrá, centrá ako Porúrie. Neskôr bol cieľom, sa cieľom bombardovania stal Hamburg, akcia Gomora v roku..., v lete 1943, a postupne sa vlastne rozšírilo to bombardovanie na všetky významnejšie priemyselné centrá. Samozrejme, trpeli tým civilisti, ale vlastne týmto kobercovým bombardovaním Spojenci nedosiahli vlastne ten cieľ, ten efekt demoralizácie civilného obyvateľstva, ako, ako to vlastne vo svojich pôvodných kalkuláciách s tým, s tým počítali. No a vlastne potom ten symbol vlastne toho spojeneckého bombardovania sú Drážďany 15. februára 1945, kde sa vlastne stále vedú historické polemiky medzi odborníkmi, či a do akej miery sa to vlastne malo, malo udiť, či to malo opodstatnenie a ak áno, tak aké.“

Moderátor: „Áno, predmetom aj politických diskusií je to, kto nás vlastne oslobodil. Význam, samozrejme, zohrala Červená armáda, vojsko Sovietskeho štátu. Čiže hovoríme nielen o ruských, ale aj o vojakoch iných národností z východu. Navyše pripomínam, že o postupe vojsk rozhodla aj dohoda so Spojenými štátmi. Generál Patton a jeho vojaci oslobodili napríklad juhozápadné oblasti Protektorátu Čiech a Moravy. Spomeňme napríklad mesto Aš, postupne Františkovy Lázně a Cheb, a šiesteho mája 1945 oslobodili tiež Plzeň. A napríklad v jednotkách 1. ukrajinského frontu bojovalo takmer 560 000 Rusov a 342 000 Ukrajincov. Pán Baka, takže ako z vášho pohľadu je podstatné diskutovať o tom, kto nás vlastne oslobodil?“

Igor Baka: „Predovšetkým treba povedať, že územie Slovenska oslobodzovali tri ukrajinské fronty, prvý, druhý a štvrtý. V rámci nich bojovali nielen, nielen červenoarmejci, nielen príslušníci Sovietskeho zväzu, ale aj rumuns..., dve rumunskej armády, to treba zdôrazniť, a takisto 1. československý armádny zbor, hej, ktorý vlastne bojoval ešte na území Sovietskeho zväzu a potom sa prebýjal cez Duklu na územie Slovenska a oslobodil značnú časť Slovenska. Čo sa týka tej vašej otázky, ono to je, viete, to je tým, že keď bola v roku 41 v podstate okupovaná väčšina časť Sovietskeho zväzu, Nemci prepadli Sovietsky zväz, tak, samozrejme, že Sovietsky zväz stratil možnosť dopĺňať vojsko, najmä teda Ukrajincami,

Bielorusmi, lebo aj Bielorusko bolo okupované, Ukrajina bola, a najväčšiu ťarchu potom tých ďalších bojov znášali predovšetkým teda Rusi, ale aj iné národy strednej Ázie, Zakaukazska, príslušníci Sovietskeho zväzu. Tí sa, samozrejme, v tých bojoch pomerne výrazne vyčerpali a potom zase, keď sa karta obracala, keď už Sovietsi začali oslobodzovať Ukrajinu, od toho roku 1943, a potom v roku 44 aj Bielorusko, tak samozrejme, že mali zase zdroje na dopĺňovanie tej armády práve na týchto územiach, kde prebehli veľké mobilizácie, a preto sa potom aj stalo to, že, že v týchto jednotkách, ktoré boli aj na území, ktoré bojovali aj na území Slovenska, bolo pomerne veľa napríklad Ukrajincov, dokonca v niektorých jednotkách aj viac ako Rusov. A to bolo dané práve tým, že jednoducho bolo možné dopĺňovať práve z tých, z tých ľudí, ktorí boli vlastne niekoľko rokov pod nemeckou okupáciou a nemohli bojovať. A treba, treba ešte povedať ale druhú vec, že to sa netýkalo dôstojníkov. V prípade dôstojníkov máme oveľa viac príslušníkov práve, práve Rusov, pretože oni tým Ukrajincom, ani tým Bielorusom už príliš neverili, keďže práve sa obávali o to, že to velenie Červenej armády sa obávalo, že by, že kolaborovali v tom čase, v tom čase, keď, keď boli pod nemeckou okupáciou a treba aj povedať, že veľa vojakov na Ukrajine aj utekalo, nechcelo bojovať v Červenej armáde. Utekali napríklad k banderovcom, hej, bojovať vlastne ako partizáni. Čiže tam to bolo trochu komplikovanejšie.“

Moderátor: „Pán Schvarc, vy sa ako pozeráte teda na tú úlohu Červenej armády v tom dnešnom kontexte nejakej vďaka za oslobodenie?“

Michal Schvarc: „Je to téma, ktorou sa nejak ja prores..., profesijne nejak bližšie nezaobieram. Samozrejme, súhlasím s tým, čo povedal kolega Baka. Ja by som ešte možno len doplnil, že ukrajinské aj bieloruské civilné obyvateľstvo sa nachádzalo naozaj medzi dvoma mlynskými kameňmi, pretože nacistická okupačná politika práve na týchto územiach bola mimoriadne brutálna. Začali vlastne nacisti od roku 1943 uplatňovať na týchto územiach taktiku spálenej zeme. V rámci takzvaných protipartizánskych akcií sa vyludňovali mnohé regióny a veľká časť vlastne obyvateľstva, či už muži alebo ženy, potom bola odvádzaná na nútené práce do, do Nemeckej ríše. A ako to už tiež vlastne kolega spomínal, zo strany sovietskeho velenia voči Ukrajincom a Bielorusom panovala značná, značná nedôvera, preto vlastne tie dôstojnícke pozície boli obsadzované etnickými, etnickými Rusmi alebo ľuďmi, ktorí boli vlastne preve..., preverení sovietskym režimom. Nejak k tomu nemám, nemám čo, čo viac dodať. Tá úloha Červenej armády pri, pozícia Červenej armády pri oslobodzovaní Slovenska nie je vlastne relevantnými historikmi na Slovensku vôbec spochybňovaná. Podľa mňa je to umelá téma, ktorá sa tu do verejného diskurzu zavádza.“

Moderátor: „Vy ste už naznačili, že neoddeliteľnou súčasťou tej vojny bolo aj to mimoriadne kruté násilie na civilnom obyvateľstve. Štatistiky odhaľujú, že na Slovensku bolo vypálených viac ako 100 obcí. Koľko ich bolo vo vtedajšom Protektoráte Čechy a Morava som sa pýtal vojenského historika a riaditeľa pamätníka Lidice, Eduarda Stehlíka.“

Eduard Stehlík, vojenský historik a riaditeľ organizácie Pamätník Lidice: „Hovoříme približne o dvou desítkach prípadů, kdy, samozřejmě, jde o některé případy, kde došlo ke, vlastně ke kompletnímu povraždění obyvatel a vypálení obce a někdy je to zasažení nějaké části té obce, i když velice významným způsobem, někdy vypálení některých budov, nebo povraždění části obyvatelstva. V případě Javoříčka je to třeba postřílení 38 dospělých mužů a chlapců, ale nedotýká se to vlastně žen a dětí. V jiných případech je to vraždění včetně žen a dětí. Někdy se to nedotkne prakticky obce, že by tam někdo vypálil nějaké budovy, ale dochází k vraždění civilních obyvatel. Bavíme se přibližně o dvaceti případech, ke kterým došlo v závěru té války od, berme to, řekněme od toho konce roku 1944 do úplně posledních dnů května 1945.“

Moderátor: „Čím si potom vysvetľujete, že na Slovensku to bolo okolo 100 vypálených miest. Prečo taký nepomer?“

Eduard Stehlík: „Já se domnívám, že ten zásadní rozdíl je, že v případě Slovenska se jednalo o akce opravdu v tom frontovém pásmu se vším všudy, kdy to, ty nacistické bezpečnostní složky nahlíží na ten prostor, jako na prostor, kde se pohybují silné partyzánské jednotky a kde vlastně se snaží tím systematickým ničením, vypalováním obcí, vražděním obyvatel vlastně sebrat těm, tomu protivníkovi, těm partyzánům vlastně to bezpečné zázemí. Protože v okamžiku, kdy vám vlastně zmizí ta podpora ze strany místního obyvatelstva, kdy nemáte zásobování, nemáte úkryt, tak vlastně zmenšujete ten prostor pro toho protivníka, v tomhle případě pro ty partyzánské jednotky, nebo ty jednotky

1. československé armády na Slovensku, ktoré ustoupily po povstání do hor, tak je to vlastně svým způsobem útok na logistiku toho protivníka, i když, samozřejmě, vedeno velice brutálním způsobem.“

Moderátor: „Áno, lebo napríklad v prípade Lidíc a Ležákov vieme, že išlo o akúsi odplatu za atentát...“

Eduard Stehlík: „Ano.“

Moderátor: „...na Reinharda Heydricha. Jedinou neobnovenou osadou u nás, ktorá bola vypálená, je Kalište v Nízkych Tatrách a stala sa zároveň aj takým symbolom týchto represálií a vraždenia. Ako je to v Českej republike? Koľko sa nepodarilo obnoviť a prečo?“

Eduard Stehlík: „My jsme v situaci, kdy Česká republika má vlastně ty dva symboly z toho roku dvaadvacátý, tedy Lidice a Ležáky. V případě Lidic došlo k obnově obce, která vlastně začala být plánována, no to obnovení, už v letech druhé světové války ve Velké Británii, kde vzniklo hnutí Lidice, které už tehdy začalo shromažďovat finanční prostředky na obnovu Lidic. Nějakých 400 metrů od původního území byla vybudována vlastně nová moderní obec, ve které každá žena a každé dítě přeživší z Lidic vlastně dostali domek. V případě Ležáků k obnovení nedošlo. Důvod je prostý, z celé obce se vrátila jenom dvě děvčata, sestry Štulíkovy, Jarmilka a Maruška. Vlastně jinak kompletní zbytek obyvatel byl povražděn. Na rozdíl od Lidic, v Ležákách němečtí nacisté povraždili i ženy, popravili. Takže se vrátila jenom tato dvě děvčata. Nicméně tato dvě děvčata každé dostalo vlastně úplně stejný domek jako stojí v Lidicích, ale jsou postaveny na okraji městečka nebo městyse Včelákov, kde vlastně potom děvčata bydlela.“

Moderátor: „Pán Baka, aký je pohľad vojenského historika na tieto udalosti?“

Igor Baka: „Ja by som chcel k tomu, k tomu povedať ešte toľko, že v podstate, keď hovoríme o tej tragédii vlastne civilného obyvateľstva na území Slovenska počas druhej svetovej vojny, predovšetkým treba povedať, že najviac si vytrpeli naši židovskí spoluobčania. Židia boli...“

Moderátor: „Bez pochýb.“

Igor Baka: „...v podstate perzekvovaní už v roku 38, vyradení vlastne z hospodárskeho života, z občianskeho života, boli vyradení zo spoločnosti a nakoniec v podstate zbavení majetku, zbavení práv, ľudských práv, občianskych práv a potom deportovaní v roku 42 do vyhladzovacích táborov a potom aj v roku 44, 45. Čiže, čiže aj najväčšie obete z radov civilného obyvateľstva, ktoré malo Slovensko, boli práve, práve Židia.“

Moderátor: „Navyše ten rozmer, prepáčte, že vám do toho vstupujem, navyše ten rozmer, že Slovensko ako jediná krajina platila tých, ak sa nemýlim, 500 ríšskych mariek za to vyvezenie, čo je samo o sebe ilustratívne.“

Igor Baka: „Áno. Treba si uvedomiť, že Slovensko, okrem teda Židov a okrem vojakov, ktorí bojovali, bojovali na frontoch, v podstate až do toho bombardovania Bratislavy v júni 44 nejak hrôzy vojny nepocítilo. Naplno potom sme pocítili hrôzy vojny po vypuknutí Slovenského národného povstania koncom augusta 44, kedy sa na tom území okupovanom vlastne vytvoril brutálny okupačný aparát, kde sa vytvorila nemecká okupačná sféra, kde Nemci v podstate mali operačnú, mali tú operačnú skupinu, hej, ktorá operovala, ktorá v podstate úplne brutálne postihovala civilné obyvateľstvo. Sú, sú zhruba, zhruba odhady, že okolo 4 000 civilistov bolo povraždených, aj v tých vypálených obciach, aj iným spôsobom, Nemcami, ale aj, samozrejme, kolaborantami z radov slovenských predstaviteľov mocensko-represívneho aparátu na Slovensku, či už to boli Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy alebo iné protipartizánske jednotky, kde boli aj Slováci. No a, samozrejme, treba povedať, že medzi tými zhruba tých 4 000 ľudí, čo sa predpokladá, tak polovica boli aj tam opäťovne zase Židia. Hej, to treba povedať.“

Moderátor: „Nech sa páči pán Schvarc.“

Michal Schvarc: „Kolega tu spomínal práve operačnú skupinu H bezpečnostnej polície a SD, vlastne tieto policajné bezpečnostné jednotky postupovali v tyle jednotiek Wehrmachtu a Waffen-SS, ktoré sa zúčastnili potlačania povstania, a vlastne pod pacifikáciou priestoru si treba uvedomiť vlastne, že to bolo prenasledovanie vlastne na papieri, nepriateľov ríše. V prvom rade to bolo židovské obyvateľstvo. Čiže po príchode sa obnovili znovu deportácie do vyhladzovacích táborov. Policajno-bezpečnostné jednotky exekvovali civilistov, predovšetkým Židov, Židov aj na území Slovenska. Také najväčšie miesta exekúcií, masových popráv, Kremnička pri Banskej Bystrici alebo vápenka pri obci Nemecká. Takisto aj ďalšie masové hroby, ktoré sa nachádzajú na území Slovenska. Čo by som chcel ešte doplniť, vlastne išlo, išlo vlastne už o personál v rámci týchto policajno-bezpečnostných zložiek, ktorý už mal za sebou

skúsenosti z rasovo vyhladzovacej vojny práve na opuk..., okupovaných územiach Sovietskeho zväzu alebo predtým aj Poľska. Takže vlastne oni aplikovali v praxi tie svoje, svoje skúsenosti, ktoré nadobudli na okupovaných územiach, či už Poľska alebo Sovietskeho zväzu. Preto tá, tá mimoriadna brutalita, ktorá sa, s ktorou sa vlastne potom stretávame aj na území Slovenska v tej záverečnej fáze druhej svetovej vojny.“

Moderátor: „Ako je to s dátumom konca druhej svetovej vojny v Európe? Najskôr siedmy máj, kapitulácia podpísaná so Spojencami, ale bez významného sovietskeho zástupcu. Potom noc z ôsmeho na deviateho mája. Je vôbec dôležité, ktorý deň oslavujeme víťazstvo nad fašizmom? Pán Schvarc, nech sa páči.“

Michal Schvarc: „Hm, to je taká, haha, trochu polemická otázka. Vlastne ten prvý akt bol podpísaný v noci zo šiesteho na siedmeho mája, teda dohodnutý a podpísaný 7. mája...“

Moderátor: „V Remeši.“

Michal Schvarc: „V Remeši, čo bol vlastne centrála, to bol vlastne hlavný stan spojene..., západných spojeneckých vojsk v Európe. Tej, text vlastne, tento akt, text aktu bezpodmienečnej kapitulácie nebola autori..., nebol autorizovaný Sovietskym zväzom a vďaka vlastne stali..., Stalinovej samolúbosti a svojhlavosti vlastne malo dôjsť k zopakovaniu tohto kapituláčného aktu práve symbolicky v Berlíne, v miestnej časti Karlshorst, kde bol vlastne hlavný stan sovietskych vojsk, a tento akt bol teda, teda tento akt sa uskutočnil vo večerných, neskorých večerných hodinách ôsmeho mája a mal vlastne nadobudnúť účinnosť deviateho mája. Preto vlastne v Sovietskom zvä..., zväze bol považovaný za deň víťazstva deviaty máj a vlastne túto, tento dátum potom, tento dátum deviaty máj bol vnútený aj ostatným krajinám, ktoré sa ocitli potom po roku 1945, respektíve 48 v sovietskej mocenskej sfére.“

Moderátor: „Pán Baka, váš pohľad.“

Igor Baka: „Tam to je ten deviaty máj, samozrejme, krátko po vojne, mal on nejakú relevanciu z pohľadu Československa, keďže, ako vieme, tak v rámci vlastne pražskej operácie, ktorá, ktorá bola posledná taká veľká operácia druhej svetovej vojny, tak bolo, bola Praha oslobodená deviateho mája. Čiže posledné, posledné jednotky ustupovali nemecké z Prahy deviateho mája, ale, samozrejme, v súčasnosti pre Slovensko je relevantný ten ôsmy máj, keďže vieme dobre, že, že na Slovensku tie boje v podstate skončili toho začiatkom mája, toho tretieho mája, myslím bola posledná obec Makov oslobodená a potom tie boje prebiehali najmä teda na území už Čiech a Moravy.“

Moderátor: „Čiže, čiže ôsmy máj...“

Igor Baka: „Ale ako relevantné... sú obidva dátumy. Áno, čiže, čiže obidva dátumy sú ako významné. Samozrejme, si ich treba pripomínať.“

Moderátor: „Áno, lebo za čias komunizmu vlastne to bol ten ideologický dôvod toho deviateho. Tam asi môžeme hľadať ten, potom sme sa vlastne vrátili k tomu ôsmemu... ôsmemu.“

Igor Baka: „Áno.“

Moderátor: „Dobre páni, zostáva nám posledných pár minút. Chcel by som sa dotknúť teraz aj toho povojnového vývoja, že vlastne ako, ako, ako sa to vyvíjalo. Pán Schvarc, ako môžeme potom hľadať ten ďalší vývoj a možno to predznačenie druhého, druhého režimu, ktorý na 40 rokov na našom území zavládol?“

Michal Schvarc: „Tak pokiaľ išlo o povojnové usporiadanie, tak o povojnovom usporiadaní sa Spojenci v rámci protihitlerovskej koalície už rokovali od roku 1943. Také jasné kontúry potom ten povojnový poriadok dostal po konferencii na Jalte v roku 1945. V podstate došlo aj k rozdeleniu sfér vplyvov, kde sa dohodlo aj na rozdelení Nemecka na štyri okupačné zóny. Čiže okrem Británie, Spojených štátov a Británie na strane západnej, západných spojencov mala vzniknúť ešte aj francúzska okupačná zóna v rámci Nemecka a potom Sovietmi okupo..., okupovaná zóna. Okrem toho sa takisto Spojenci dohodli na stíhaní nacistických zločincov. A vlastne hlavní vojnoví zločinci mali byť postavení potom pred medzinárodný vojenský tribunál, ktorý sa napokon uskutočnil v Norimbergu a prebiehal vlastne od jesene 1945 do jesene 1946. A v rámci neho bolo vlastne pred tribunál postavených 24 hlavných vojnových zločincov. V rámci procesu padli potom tresty smrti, ktoré sa týkali dvanásť..., dvanástich obžalovaných. Ďalšie tresty, od doživotia po vysoké tresty odňatia slobody a pár tam pa..., padlo aj oslobodzujúcich rozsudkov. No a potom to povojnové usporiadanie bolo definitívne dohodnuté na konferencii v Postupime, v Potsdame, ktorá sa uskutočnila na prelome júla a augusta 1945, a tam vlastne sa aj Spojenci dohodli na tom, že akceptujú podmienku vysídlenia nemecko-jazyčného

obyvateľstva zo štátov stredo..., stredovýchodnej Európy, teda týkalo sa to aj Československa a neskôr aj samotného Slovenska v rámci Československa.“

Moderátor: „A z vášho pohľadu ako historika, udiali sa teda aj tuto nejaké chyby, ako sme spomínali ten Versaillský mier, že predznačil druhú svetovú vojnu? Vidíte aj tuto nejaké konkrétne chyby spätne, že ktoré predznačili možno tú sféru vplyvu Sovietskeho zväzu?“

Michal Schvarc: „Tam sa jednoducho, he, tomu západní Spojenci nedokázali nejakým spôsobom vyhnúť, lebo Sovietsky zväz si vlastne diktoval tie svoje požiadavky. A oni im ustupovali, hlavne kto bol, sa ukázal ako slabý vyjednávač bol samotný americký prezident Roosevelt. Samotný Churchill sa snažil raziť tvrdší postoj proti sovietskym požiadavkám, ale nebol v tomto úplne úspešný. Samozrejme, Spojenci sa chceli vyvarovať tomu, k čomu došlo po prvej svetovej vojne, aby to nebol nadiktovaný mier. Sovietska strana napríklad presadzovala otázku vojnových reparácií, čo nakoniec aj vo svojej zóne aj uskutočňovala, že demontovala celé priemyselné komplexy. Kdežto západní Spojenci sa trochu vydali, trochu iným smerom. Nakoniec ustúpili aj od tej ďaleko..., ďalekosiahlej, ... lych plánov denacifikácie, pretože ukázali si, že tie ich pôvodné predstavy a zámery narazili na tvrdú skutočnosť, a tam sa vlastne začala už potom aj rysovať rozdelenie Nemecka na dva štáty a v podstate aj rozdelenie Európy na dva bloky.“

Moderátor: „Áno, ste mi prihrali, lebo pána Baku sa chcem spýtať, okrem teda reakcie na to povojnové usporiadanie, aj to, že vlastne tie sektory, či vlastne, vlastne bola to chyba, že predurčili potom to rozdelenie Nemecka na východnú a nemeckú časť?“

Igor Baka: „Tak treba hlavne si uvedomiť, že najmä ešte americký prezident Roosevelt on dosť tak pozeral na tú, na ten povojnový vývoj, dosť tak naivne a myslel si, že, že v podstate, on to aj prezentoval na Jalte, že po vojne by teda nepočítal s tým, že dôjde k nejakej studenej vojne. On počítal, že sa dohodnú po vojne tie, tí najväčší hráči. To znamená Spojené štáty americké, Veľká Británia, Sovietsky zväz a k tomu on počítal aj s Čínou, že sa dohodnú, že, že, že tie konflikty budú sa riešiť nejakou mierovou cestou. Oni už na Jalte povedali, že v tých štátoch, aj v tej strednej Európe, ktoré sa mali obnoviť po vojne, že bude, že budú demokratické režimy. Len, samozrejme, jedna vec bola predstava a druhá vec bola realita, ako potom k tomu pristupoval Sovietsky zväz. Čiže Sovietsky zväz začal okamžite v podstate, v podstate ovplyvňovať ten vývoj v tých štátoch, hej, či to bolo, či to boli štáty, ktoré boli považované za porazené, kde mali potom aj tie kontrolné spojenecké komisie, kde oni presadzovali svoj vplyv. Či to bolo proste, proste Maďarsko, alebo Rumunsko, alebo Bulharsko, alebo veľký tlak vyvíjali aj v Poľsku a, samozrejme, to sa dialo aj v Nemecku. Hej, oni v podstate v Nemecku jednoducho v tej svojej zóne, oni tú svoju zónu potrebovali využiť, potrebovali v podstate, aby Nemci platili reparácie a zároveň tam od začiatku podporovali vlastne komunistov, komunist... Čiže, čiže ten vývoj tej, tej ich zóny smeroval, išiel iným smerom ako ten vývoj v ďalších v tých sférach, v tých zónach, či to bola britská, americká alebo francúzska, ktoré sa potom zjednotili a my vieme dobre, že to viedlo k tomu rozdeleniu v podstate Nemecka a k vytvoreniu Nemeckej spolkovej republiky a Nemeckej demokratickej republiky v roku 1949.“

Moderátor: „Ako to bolo ďalej... len jednou vetou. Musíme končiť.“

Michal Schvarc: „Zámerom Sovietskeho zväzu bolo jednoznačne vytvoriť vlastne na, nárazníkovú zónu pred, aby sa vlastne vyhýbali, vyhli niečomu takému, ako bol potom vpád, respektíve útok nacistického Nemecka na Sovietsky zväz v 41. roku.“

Moderátor: „Ako to bolo ďalej, to už vieme. To možno v iných reláciách. Čas je veľmi neúpros..., neúprosny. Z dnešnej mimoriadnej relácii je to všetko. Ďakujem našim dnešným hosťom, ktorými boli Michal Schvarc, ďakujeme.“

Michal Schvarc: „Ďakujem za pozvanie. Dovidenia.“

Moderátor: „A pán Igor Baka. Ďakujeme veľmi pekne.“

Igor Baka: „Aj ja ďakujem za pozvanie.“

Moderátor: „Reláciu pripravili a vysielali dramaturg Juraj Jedinák, od techniky Michal Vojšovič a zo štúdia ešte pekný sviatočný deň praje Marián Žáry Kukelka.“

mužský hlas č. 2: „Rádio Slovensko, 80. výročie oslobodenia.“

12:59:04 koniec programu **Z prvej ruky – Rádio Slovensko, 80. výročie oslobodenia**

- hudobná zložka

- oznam o programovej službe
- zvučka programu

13:00:04 koniec monitorovaného záznamu

Príloha (celé znenie odpovede zo strany STVR)

Dobrý deň,

ďakujeme za Váš podnet. Vážime si názory našich divákov a poslucháčov, ktoré nám pomáhajú zlepšovať televízne a rozhlasové vysielanie STVR.

Na Vaše prípadné otázky sa budeme snažiť odpovedať v čo najkratšom možnom čase.

Ďakujeme.

S pozdravom

Slovenská televízia a rozhlas

Mlynská dolina, 845 45 Bratislava

www.stvr.sk

www.facebook.com/stvr.officialpage

